

คำนำ

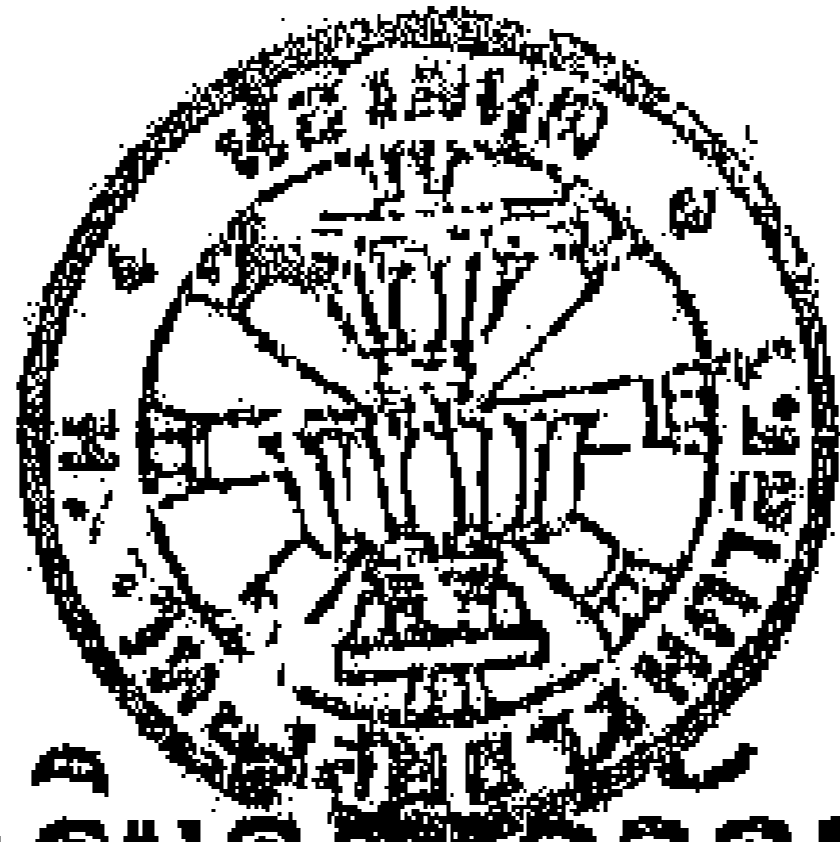
พระมหากษัตริย์ ในนามของคณะผู้จัดทำ ใน
การพระราชทานเพลิงศพ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช
เจ้าคณะสงฆ์ไทย วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร มา
แจ้งความยังกรมศิลปากร ว่าปรากฏว่าจะพิมพ์ประวัติของสมเด็จพระสังฆราช
สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช วัดบวรนิเวศวิหาร ของคน
กรมศิลปากรเป็นพระจัดการตรวจและดำเนินการพิมพ์โดย
กรมศิลปากรมีความยินยอมว่าสมควรที่จะดำเนินการของคณะผู้จัดทำ และ
เป็นโอกาสที่กรมศิลปากรจะดำเนินการของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช
ซึ่งได้มีหมายแก่กรมศิลปากรเป็นเอกประการ
ประวัติของสมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช
พระเจ้านครราชสีมา กรมพระยาพิชัยนาคราช ซึ่งเรียบเรียงโดย ราช
บัณฑิตยสภาได้จัดพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2460 ครั้งหนึ่ง รวมอยู่กับ
ประวัติวัดมหาธาตุ ในการพิมพ์คราวนี้กรมศิลปากรได้ตรวจดูข้อบก
พร่องที่ควรเพิ่มเติมก็ได้เพิ่มเติมไว้ในที่นี้ มีข้อที่ควรแก้ไขได้หาเชิง
ออกไว้ และได้พิมพ์ประวัติของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช
องค์ที่ 11 ซึ่งพระมหากษัตริย์ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์
ปรากฏอยู่ในเล่มนี้แล้ว

กรมศิลปากรขออนุโมทนาในกุศลทักษิณานุปทานเจ้าภาพบำเพ็ญ
 จงสำเริดเป็นบัตตานุโมทนาบุญกุศล อำนวยอวยวาทอภิมุขมุนุณผด
 แด่ท่านเจ้าคุณสมเด็จพระพนรัตน์ เจ้าอาวาสวัดสุทัศน์เทพวราราม
 กรุงเทพมหานคร
 กรุงเทพมหานคร

คนแรก: น.ส. ๗๙
แม่: น.ส. ๗๙
ก. ๗๙
๗๙
๗๙

ประวัติอธิบดีสงควมหาธาตุ

วมหาธาตุ เป็นพระอารามใหญ่มาแต่แรกซึ่งสถาปนาเมื่อใน
 รัชกาลที่ 1 จึงเป็นพระอารามทมพระราชทานพระจำหตุยรูปแต่
 เดิมมา เมื่อซึ่งปลัดตั้งพระอารามในรัชกาลที่ 3 โปรดให้สร้าง
 เฒ่านัดหน้าสำหรับพระราชทานพระเป็นอัครราช 5 องค์ คือ พระราชทานพระผู้ไทย
 ทเป็นอธิบดีสงควมหาธาตุ 1 พระราชทานพระฝ่ายคนอัครราชไทย 3 องค์
 พระราชทานพระฝ่ายคนอัครราชไทย 1 อัครราชเป็นหลายมาก
 มแต่อดีตพระเชดพนกบวมหาธาตุ 2 พระอารามเทาน พระราชทาน
 ทเป็นอธิบดีสงควมหาธาตุ ตั้งแต่ต่างกรุงรัตนโกสินทร์มาจน
 พ.ศ. 2460 บทเรียบเรียงประวัติพระอาราม น 13 องค์ด้วยกัน
 สืบประวัติโดยความตงจะตงตงไปในคณน:—

อธิบดีสงควมหาธาตุที่ 1

เมื่อวมหาธาตุของเรยกอวดตงตง เป็นพระอารามหลวงกรุง
 กรุงธนบุรี พระราชทานของคไต่จะตงเป็นอธิบดีสงควมหาธาตุคนบางหา
 ชาบไม้ ปากคณนามอธิบดีสงควมหาธาตุแรกในกรุงกรุงธนบุรี คือ พระ
 ษมเจดย สุง เดิมเป็นพระราชทานพระอานสมโพธิ หยุในวัดตงตงกน
 ไต่เตอนทเป็นพระษมเจดย เมอบชวด พ.ศ. 2323

1. ถึงบัจจุบันนี้ พ.ศ. 2486 มีอธิบดีสงควมหาธาตุ 15 องค์ด้วยกัน

เมื่อประดิษฐานกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ซึ่งตั้งสมเด็จพระสังคราช สรี วดระคง กับพระพิมพ์สมวัตพระเชตุพน ซึ่งพระเจ้ากรุงธนบุรีให้ถอดเสีย ให้กษัตริย์สมเด็จพระสังคราชแยกแ่กก่อน ถัดพระสังคราช ขึ้น วัดหงส์ ซึ่งพระเจ้ากรุงธนบุรีตั้งขึ้นไว้ ตั้งเป็นพระบรมราชูปถัมภ์พระพรตคน หยุมาจะเป้นใหม่ได้ไม่ปรากฏชัด ประมาณราวปีมะแม พ.ศ. 2330 ก่อนตั้งคายนาดังนี้ 1. พระบรมราชูปถัมภ์ ขึ้น มอชกรนตของสมเด็จพระสังคราชลงมาเป็นที่พระบรมไตรโลก จึงซึ่งตั้งพระบรมเจดีย์ ดัง เป็นที่พระพรตคน

ตำแหน่งพระพรตคนนั้นบอว่าเป็นสังคราชองค์ 1 ของแต่สมเด็จพระอริยวงศ์ ๆ ลงมา ในตำแหน่งสมเด็จพระสังคราชแต่ครั้งกรุงเก่ามีตำแหน่งสังคปริณายก 2 องค์ เรียกว่า "พระสังคราชซ้ายขวา" สมเด็จพระอริยวงศ์ ๆ เป็นพระสังคราชฝ่ายขวา ว่าคนระเหิน พระพรตคนเป็นพระสังคราชฝ่ายซ้าย ว่าคนระโคต เกียรติยศมีสูงพระนบตรจารกพระนามเสมอซึ่งคงทั้ง 2 องค์ แต่ที่พระพรตคน โดยปรกติไม่ได้เป็นสมเด็จพระสังคราชฝ่ายขวานั้นเป็นสมเด็จพระอริยวงศ์ ๆ ทุกองค์ จึงเรียกว่า "สมเด็จพระสังคราช" แต่จึงเป็นมหาสังคปริณายก มีศักดิ์สูงกว่าพระสังคราชฝ่ายซ้าย ที่พระพรตคนแยกก่อน ซึ่งยกเกียรติยศเป็นสมเด็จพระสังคราชแต่บางองค์ เพิ่งเป็นสมเด็จพระสังคราชแต่รัชกาลที่ 2 เป็นต้นมา

ถึงบ้าน พ.ศ. 2336 ส้มเต๋ตพระดังคราช สี่ วดระกงต้น
พระชนม ชงตงพระพนรัตน สี่ เปนส้มเต๋ตพระดังคราช นับเปน
พระองค 2 ในกรุงรัตนโกสินท์ วดมหาชาติจงเปนทศกศของส้มเต๋ต
พระดังคราชเตนเปนคณมา

ส้มเต๋ตพระดังคราช สี่ เหนจะเปนขเรขมาแต่ครกงรุกเกา
เมื่อดังคายนาพระโครบิตก ยงเปนทพระพนรัตน ได้เปนแม่กงขาระ
พระอนยบิตก เมอเปนส้มเต๋ตพระดังคราช ได้เปนพระอุปชาย
กรมพระราชองบรมมหาตุรังหนาท กรมพระราชองบรมถณภิมุข
และกรมพระราชองบรมมหาเตนนาทรกต และเขาใจวาเจาเจาภทชง
ผนวคในรัชกาลที่ 1 ชนตงโดยมาก

ส้มเต๋ตพระดังคราช สี่ เปนมหาตุังคปรีนายภหุ 23 ปี
ต้นพระชนมในรัชกาลที่ 2 เมอนะอนพช เตอน 6 แรม 11 คา บชวด
พ.ศ. 2359 พรรดาอายุเกาโตชามไมได้เน คอยไมพบตวงชคา
เหมือนส้มเต๋ตพระดังคราชองคอง แตมหตททางต้นนถานวาอายุออง
เกวพระดังคราช ชน กรุงธนบุรี แตเกกวาส้มเต๋ตพระอนรัตน
วดพระเชตุพน ถาประมาณวาอองเกวส้มเต๋ตพระดังคราช ชน 2 ปี
แกกวาส้มเต๋ตพระอนรัตนวดพระเชตุพน 2 ปี ได้ประมาณบเกิดใหม่
กุน จุตตุกราช 1093 พ.ศ. 2274 ถาเชนนนเมอเปนส้มเต๋ตพระ
ดังคราชชนมาช 63 ปี เมอดนพระชนม ชนมาชได้ 86 ปี

1. ในหนังสือบางฉบับเรียก พระพนรัตน์ เข้าใจว่าเดิมชื่อแก้ว

อธิบดีสังกัดที่ 2

ซึ่งตั้งสมเด็จพระนรทนต์ ม วรราชบูรณะ เป็นสมเด็จพระ
 ตั้งคราช เมื่อนระหวรพหัดบด เดือน 9 แรม 7 ค่ำ ปีชวด พ.ศ. 2359
 นับเป็นพระตั้งคราชองค์ที่ 3 ในกรุงรัตนโกสินทร์ เดิมแห่งมาตั้งถิต
 นระหวรมหษาค นระหวรพหัด เดือน 4 ขน 9 ค่ำ ในเมืองรัตน
 สมเด็จพระตั้งคราช มี เกิดเมื่อนระหวรพหัด เดือน 8 ขน 12 ค่ำ
 บมะเมย สดุดคราช 1112 พ.ศ. 2293 เมื่อเป็นสมเด็จพระตั้งคราช
 ชนมายโค 67 ปี เดิมหยวรราชบูรณะ เป็นปเรยณนอกครกทรงธนบุรี
 ในรัชกาลที่ 1 กรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งตั้งเป็นพระราชาคณะที่พระนรทนต์
 แต่ก่อนมาจะได้อ่อนสมเด็จพระตั้งถิตเป็นตำแหน่งอันใดบ้าง ยังไม่พบจดหมาย
 เหตุ ชำบแต่อาเป็นพระพนมดงมในปดวยรัชกาลที่ 1 คราวซึ่งตั้งพระ
 พมดงมดพระเชคพนเป็นสมเด็จพระนรทนต์ ครนถรัชกาลที่ 2 สม
 เดดพระนรทนต์วัดพระเชคพนถงมรณะภาพ คงซึ่งตั้งพระพนมดงม มี
 เป็นสมเด็จพระนรทนต์ คงหยวรราชบูรณะมาจนได้เป็นสมเด็จพระตั้งค
 ราช ซึ่งย้ายจากวัดราชบูรณะมาตั้งถิตนระหวรมหษาค นับเป็นอชบด
 ตั้งคองคท 2 มคปรระกาดตั้งน

ตั้งรัชภมมสดุ อัดคกาดพระพหัดตั้งคราช ซึ่งไมยะตั้งหัดตั้งตั้งจจจร
 ไตรวดตารกเอกนตั้งคตเดมาตั้งปัจจุบันกาด มุดักตั้งจจจรมาตั้งกาดบักตั้ง
 ครวารตั้งคตตั้งถิต ปรีเนทกาดอกกรถ สมเด็จพระบรมมรทนต์มหษาค
 ราชมาชราชเจ้า ผู้ซึ่งทตั้งพหราชธรรม อนนคคณนบุดยะอนนมหษาคปรีตั้ง

ซึ่งพระราชดำริ มีพระบรมราชโองการมานับพันธุ์ถึงหนาท คำทรงตั้ง
 พระราชผู้ตั้งสถาปนาให้สมเด็จพระพนรัตน์ เป็นสมเด็จพระอริยวงศ์พาน
 ปรีชิตวรา สังคราชาธิบดี ผู้ตั้งมณฑลมาปรีชาเยก ตรีบัณฑิตกษัตราจารย์
 ผู้ตั้งคฤชคยะสารสุนทร มหาคณธีรภักดีนา ผู้ตั้งสังคาราม คามวาสี
 อริยวาสี เป็นประธานถาพนาทุกคณะนกร ชาติพิชยบรรพตชี สักตไนพระ
 ผู้ตั้งรตนมหาชาติบวรวิหารพระอารามหลวง ให้จรรตกรภักตอวยมต พระ
 ชนมายศมสังวรดีดต พพนมมงคล วมตทรคายัดมะ ในพระพุทธเจ้าดำนาเกิด
 มีจดหมายเหตุปรากฏ ว่าสมเด็จพระสังครา มี ได้ซึ่งจัด
 การทเปนการดำคนไนทางพระดำสนาหลายหย่าง คือ:-

เมื่อยงเปนสมเด็จพระพนรัตน์ในรัชกาลที่ 2 พระบาทสมเด็จพระ
 พุทธเจ้าหลานภาย ซึ่งพระราชดำริจะให้สมณะทุกไปตั้งกาทอวป เมื่อ
 ประกา พ.ศ. 2353 เมื่อนสมเด็จพระสังครา ผู้ช ฐวาทูปถภาพ
 สมเด็จพระพนรัตน์ มี เปนหัวหน้าจัดการตามพระราชประสงค์ ได้
 รวบรวมจดหมายเหตุเรื่องพระอุปาส และพระวิคิตฐาจารย์ออกไปตั้งกา
 ทอวปเมอกรงกรุงเกาถวาย ดังปรากฏหยในหนังสือเรื่องประวัติสถาน
 พระสังคัลยามองตไนตั้งกาทอวปซึ่งพนพแสดงน คตอดจนเตชกตั้น
 พระภักดีซึ่งเปนสมณะทุกไปไนครงนเขตอวย

ต่อมาเมือสมเด็จพระสังคราเสว ได้รบพระราชบริหาร
 พรอมตอวยสมเด็จพระพนรัตน์ อาต อดสะเกส แต่งหนังสือโอวาทา-
 นุสาตนั้นตอขอปคตแก่พระภักดีดามเนร หนังสืออนนได้ โปรดให้ใช้

มี ทง 2 คราว เมื่อนำส่งกวดมหาราชอายุได้ 62 ปี ยงเมณฑ
 จะได้ซึ่งตงเป็นล้มเตตพระดังคราช ด้วยเมื่อคนบมโรง พ.ศ. 2363
 เกิดเหตุอหิวาตกะโรคฉุนวายในพระนคร ครนโรคค้อยดังบดง ถึง
 เดือน 11 ความปรากฏว่า ล้มเตตพระอนรัตน อาต ประพตคอสต์
 หาไม่ล้มคองแก่งมณะดารูป จึงคองลอคจากล้มมณะถานนตรสถคตง
 เปนพระอนจร แดงไปหยอารามอน

อชบตสงคองคท 4

ทรงนตงาเนนงวางทงพระดังคราชฝ่ายขวาและฝ่ายซ้าย พระ
 ราชาคนรทมคทวยในเวถานน ล้มเตตพระอนรัตนดังวร วดีราชสถ
 พระองคเคยว มพรรธาอายุและเกยรคยดยงกวางพระราชาคนระองคชน ๆ
 ทงต้น ทงเปนพระกมวราชจรายของล้มเตตพระพทชเดดัดหถานภาดย
 ควย ทไมโคเปนล้มเตตพระดังคราชมาแต่ก่อน เพราะทงนเปน
 พระราชาคนระฝ่ายล้มถะ มาในครงนเนนจะชงพระราชดำหริ ว่าพรรธา
 ายทงนมาคทวยแเดว มพรรราชประดังคจะชงลถาปนาใหถงเกยรคยด
 ทสูงตุด ใหถนภบทชงเควพนบถอ เขาใจวาเนนจะถงชงวงวอน
 ทงนจรงรบเปนล้มเตตพระดังคราช จึงไปรคใหแหมำลถคนระอดมหาราช
 นเปนอชบตสงคองคท 4 เมอนระอนพทหัดบด เดือน 12 ชน 4 คว
 แดวชงตงเปนล้มเตตพระดังคราช เมอนระอนพทหัดบด เดือนธาย ชน

จตุราศศีขรอนเป็นวัดสำคัญฝ่ายอริยวาทีในจังหวัดกรุงเทพฯ แถวซึ่ง
 ตั้งเป็นพระราชทานฝ่ายสัมณะ ที่พระนางสังวรเถระ เข้าใจว่าคง
 เป็นที่ซึ่งเคารพนับถือมากมาแต่ในรัชกาลที่ 1 ด้วยสังเกตในจดหมาย
 เหตุซึ่งผนวคเจ้าชายเมือในรัชกาลที่ 1 ที่ 2 เห็นปรากฏนามพระนาง
 สังวรเถระเป็นพระกัมวาจาจารย์แทบทุกพระองค์ คงแต่คราวทรงผนวค
 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเป็นต้นมา คือ กรมพระราช
 วงษ์บรมหาด์รั้งหนาท กรมพระราชวังบรมมหาเด็นาหุรภักดิ์เป็นต้น
 และเป็นพระอุปชายอาจารย์พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมือ
 ชงผนวคพระในรัชกาลที่ 1 นนด้วย มาถึงรัชกาลที่ 2 ชงสถาปนา
 พระเกียรติยศขึ้นเป็นสมเด็จพระนางสังวร หนึ่งหน้าสมเด็จพระสังคราช
 ด้วยทานมพรรดาอายุยิ่งกว่าสมเด็จพระสังคราช มี แต่คงถือพดงา
 ด้าน ซึ่งโปรดให้ทำจตุรกวาพดงสำหรับพระราชทานฝ่ายสัมณะสามัญ
 (พดงเติมน พระภิกษุโกศลเถระ จตุรดาชิตาน ถ้อยเมือนนแต่
 หนึ่งตอน) เมือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวชงผนวคเป็น
 สามเณร สมเด็จพระนางสังวรก็เป็นพระอุปชายอาจารย์
 สมเด็จพระสังคราช สุข บานสังวร เป็นสมเด็จพระสังราชเมือ
 ชนมายุได้ 88 ปี เป็นมหาสังคปริณายกอายุเมือถึง 2 บกสันพระชนม
 เมือนระจนต์กร เดือน 10 แรม 4 ค่ำ ปมะเมีย พ.ศ. 2365 ชนมายุ
 ได้ 90 ปี การปลงพระศพสมเด็จพระสังคราช เป็นประเพณีที่ท้าวพระ

1. ปัจจุบันนี้ 2486 ชาวว่าพดงเล่มนี้ พระบิณฑบาตสาธุเถระ วัดปฐมวณาราม
 ถ้อย 2565

เมรุพระราชทานเพลิงทองตั้งนามหลวงมาทุกพระองค์ แต่ในงานพระ
 สัมเด็จพระสังคราช สุข ญาณสังวร พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศ
 หล้านภาลัยพระราชทานพระโกศทองใหญ่ให้ซึ่งพระองค์ ด้วยซึ่งเคา-
 ร์พนบถอกเป็นพระอาจารย์ มีปรากฏว่าพระโกศทองใหญ่ได้ซึ่งพระ
 นอกจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระราชวงศ์ที่ถูกต้อง แต่คราวเดียว
 เทาน

อภิปตสังคองคท 5

กษัตริย์ 4 บรมเมเย พ.ศ. 2365 ซึ่งตั้งสมเด็จพระนรท
 คือน อุดมเถกต์ เป็นสมเด็จพระสังคราช นับเป็นท 5 แล้วเห็นมา
 สักคนระกตมหาชาติ เป็นอภิปตสังคองคท 5
 สัมเด็จพระสังคราช คือน น เกิดเมื่อพระนรทกร เดือน 4 ขน
 11 ค่ำ บรมเส่ง จดสังกราช 1123 พ.ศ. 2304 เคิมหยู่อดหงส์ เห็น
 จะเปนปเรียณในรัชกาลท 1 แต่ได้เป็นพระราชานระค้ำแห่งใดที่แรก
 หาซาบไม ปรากฏค้ำว่าเป็นพระเทพโมดี หยู่อดหงส์แต่ในรัชกาล
 ท 1 ถึงรัชกาลท 2 เดือนทเป็นพระพรหมมน แต่ได้เดือนทเป็นพระ
 พมตหมในคราวซึ่งตั้งสมเด็จพระสังคราช มี คอมาเมอซึ่งตั้งสมเด็จพระ
 พระสังคราช สุข ญาณสังวร พระพมตหม คือน จึงได้เดือนทเป็นสมเด็จพระ
 เสด็จพระนรทคน มาหยู่อดเถกต์ เมื่อเป็นสมเด็จพระสังคราช หมาย
 ได้ 61 มี

สมเด็จพระสังฆราช คือนั้น เป็นพระอุปชายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมอซึ่งผนวคพระ และเป็นพระอุปชายเจ้านายทงผนวคในรัชกาลที่ 3 แทบจะทงน เป็นสมเด็จพระสังฆราชหยุ 20 ปี ส่นพระชนมพรรษา 10 แรม 1 ค่ำ บชาน พ.ศ. 2385
 ชนมาญได้ 81 ปี

ถึงเดือน 6 บเกาะ พ.ศ. 2386 ชงตงสมเด็จพระอนรทน นาคจตุราชบรณะ เป็นสมเด็จพระสังฆราช นบเป็นท 6 เทหาโตมาสถิตนระจคมหาธาตุไม คอยเจดาศงตงนพองลบเจดาศตตงชวณจคมหาธาตุทวทงพระอาราม กาดงรอยหงศวไบคฉหารแตะรอยถ่นาถนระสังคทาใหม่ แนพระสังคชงหยุในฉค กคองหยุโรงอารยวางหนางจคบางหยุทพระระเบียงบาง ส่มเศตพระสังคราช นาค จงคงหยุจตุราชบรณะ

สมเด็จพระสังฆราช นาค เกิดเมอพระอนนาคจ เดือน 4 แรม 4 ค่ำ บฉอก จตุสังฆราช 1126 พ.ศ. 2307 เห็นจระเป็นบ้เกยฉในรัชกาลที่ 1 ได้เป็นพระราชาศนะทพระนกรมมุนในรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 2 ได้เดือนทเป็นพระเทพโมถ แดงเป็นพระพรทมมุน คอสมเด็จพระสังฆราช คอ ทง 2 คราว ถึงรัชกาลที่ 3 ได้เป็นทพระชมชุตม แดงเดือนเป็นสมเด็จพระอนรทน เมอเป็นสมเด็จพระสังฆราชชนมาญได้ 78 ปี เป็นสมเด็จพระสังฆราชหยุ 9 ปี ส่นพระชนมเมอบัระกา พ.ศ. 2392 ชนมาญได้ 86 ปี ไมได้มาหยุวัดมหาธาตุจนคฉค

อชบดสังคองคที่ 6

ตั้งแต่มเด็จพระสังคราช ค่อน ต้นพระชนม์ ชงคองพระครู
ดคำ พุก ปเรียญ 3 ประโยค ปดัดมเด็จพระสังคราช ค่อน เป็น
พระราชาคณะที่พระยานไตร โลก ส้มเด็ดพระสังคราช นาค ไม่ได้มา
สถิตพระวัดมหาธาตุ พระยานไตร โลก พุก จึงเป็นอชบดสังคองในวัด
มหาธาตุ นับเป็นท 6 ตั้งแต พ.ศ. 2386 ตลอดเวลา 8 ปีจนถึง
รัชกาลท 8 เมื่อบกน พ.ศ. 2394

อชบดสังคองคที่ 7

ถึงรัชกาลท 4 โปรดให้กรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส ชงรับ
มหาสมณคุณมาถึเด็กเป็นสมเด็จพระมหาสังคองปริณายก สดเด็ดประทับที่
พระวัดพระเชตุพน ส่วนทงวัดมหาธาตุชงคองพระยานไตร โลก พุก เป็น
พระสมราชาวัดไปทงวัดสาธาปูน เป็นเจ้าคณะใหญ่กรุงเก่า โปรด
ให้เดือนยต์พระพุทชโคธจอารย ฉิม วัดโมลีโลกยณเป็นสมเด็จพระพุทช
โคธจอารยเจ้าคณะกลาง แหม่าสถิตพระวัดมหาธาตุ เป็นอชบดสังคองค
ท 7 เมื่อบกน พ.ศ. 2394

สมเด็จพระพุทชโคธจอารย ฉิม เป็นชาวบ้านบางจาน แขวง
จังหวัดเพชรบุรี เกิดเมื่อบกนพรหัตต์บด เดือน 8 ขน 5 ค้า บเกาะ
จุตสังคราช 1145 พ.ศ. 2326 บวคเข้ามาแต่หอเมือง มาเรียนพระ
ปรยคสมหยวัดพระเชตุพน ได้เป็นปเรียญ 9 ประโยค แล้วได้เป็นพระ

ราชาคณะทพระรัตนเมื่อนั้นเมื่อในรัชกาลที่ 2 ถึงรัชกาลที่ 3 ได้เดือนทเป็น
 พระเทพโมลี ต่อมาเป็นพระพุทธรักษาโคธจารย์ไปหยุดวัดโมลีโลก เป็นผู้
 มเหศวรกับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคงกล่าวมาแต่ก่อน
 แล้ว เดากันว่า เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จ
 ถวดยราชสมบัติ พระพุทธรักษาโคธจารย์มีความหวาดทอนต่อราชภัยเป็น
 กาดัง ถึงกระเตรียมจะหลบหลีกออกไปหยุดเพชวรบุรทเป็นชาติภูมิ แต่
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรับสั่งว่า พระพุทธรักษาโคธจารย์
 หนึ่งคือ เป็นประธานพระปริยศน คนจะได้เดือนทใหม่เกียรติยศ
 สูงชัน จึงโปรดให้เดือนทเป็นสมเด็จพระราชาคณะตั้งกล่าวมาแต่
 สมเด็จพระพุทธรักษาโคธจารย์ ฉิม บังเกิดความเดือนได้ในพระศุนษม
 ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีใต้ซึ่งอากาศ จึงแต่ง
 คาถาถวายพระพรขนชนตนว่า "ยัย เทวมุนต์ด้าน มงคตฤทัยภาลิต"
 นน ถวายต้นองพระเศษพระศุน ศองพระราชหฤทัย จึงโปรดให้พระ
 ตั้งศักดิ์คาถานทนายพระปริยศนเวดาดัดในพระราชทาน เป็นทำเนียม
 สืบมาจนทุกวันนี้ สมเด็จพระพุทธรักษาโคธจารย์ ฉิม เป็นอธิบดีตั้ง
 หยุด 7 ปี ถึงมรณะภาพเมื่อมมะเส็ง พ.ศ. 2400 อายุได้ 74 ปี
 ซึ่งตงพระพมดษม จ วดประยูรวงศ์วาล เป็นสมเด็จพระ
 พุทธรักษาโคธจารย์ เจ้าคณะกต่าง จะให้มาสถิตนระวัดมหาธาตุแทนสมเด็จพระ
 พุทธรักษาโคธจารย์ ฉิม แต่ยังไม่ทันเห็นมา สมเด็จพระอริยวงศ

1. มีเรื่องปรารถนาในประวัติวัดมหาธาตุ ฉบับหอพระสมุด ฯ พ.ศ. 2461 หน้า 55

ชู วัดสุทัศน์เทพวราราม ไปรตให้สมเด็จพระพุทธโศดำจารย์เป็น
 เจ้าคณะเหนือ¹ ชาวบ้านเดิมเคตเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ กราบทูล
 ขอให้ตั้งห้วยวัดประยุรวงศาวาส ดมเคตพระพุทธโศดำจารย์ จัง
 มโดยายมาตั้งถนระดมหาชาติ แคนนกไม้มพระราชาคณะผู้ใหญ่เป็น
 อธิบดีสงคในวคมหานาคหุ 32 บ

อธิบดีสงคองคท 8

พระราชาคณะที่เปนอธิบดีสงคคอดมเคตพระพุทธโศดำจารย์ ฉิม
 มาในรัชกาลที่ 4 ดององคคช พระราชาคคอง เปนปเวียง 4 ประโยค
 นับเปนอธิบดีสงคองคท 8

อธิบดีสงคองคท 9

พระเจ้าบรมวงศ์รท เปนพระราชาคณะยก เดิมเปนพระครูปลัด
 เถรานุวัต ปลัดพระบรมราชากรุงเกา นับเปนอธิบดีสงคองคท 9

อธิบดีสงคองคท 10

ต่อมาในรัชกาลที่ 5 พระยานคัมโพธิ อม เปนปเวียง 6 ประโยค
 นับเปนอธิบดีสงคองคท 10 แต่ไม่ได้ครองกณด้วยพระคุณาจารย์วัต
 ค้า มีพรรษาอายุมากกว่า

1. ชาวว่าตั้งแต่นั้นมา ตำแหน่งนี้เปนเจ้าคณะใหญ่หนเหนือตลอดมาถึงปัจจุบันนี้
 2486

อภิปดสังคองคท 11

คตมาถงพระคณาจารย์วค ค้า เปนพระราชาคณะยก เดิมเปน
พระครูปดตของส่มเตดพระพุททโคธ้าจารย์ ฉิม นับเปนอภิปดสังคองค
ท 11

อภิปดสังคองคท 12

พระณานส่มโพธิ ค้า ปะเรณ 4 ประโยค นับเปนอภิปดสังคองค
ท 12

อภิปดสังคองคท 13

ถงบณต พ.ศ. 2432 พระบาทส่มเตดพระจุตจอมเกด้าเจ้าหยูก
ชงพระราชดำหรวาถคมหาชคเปนพระอรามทส้าคน คณะกรมพระ
ราชาคณะผู้ไทยเปนอภิปดสังค จงโปรดให้เหตส่มเตดพระจวนรัตน ตค
เตยงเปนพระเทพโมถหยอดคอรุน ๗ มาสถกเปนอภิปดสังคคณะวคมหา
ชาต นับเปนอภิปดสังคองคท 13 จงได้มพระราชาคณะผู้ไทยเปนอภิปด
สังคมาจากมหกวนน

ส่มเตดพระจวนรัตน เดิมชชอช่า ถง พระโหร้า ชุม ชาจารย์
เปตยนชอให้ว่า ตค เปนชาวบางปอน แขวงกรุงเก้า เกิดเมือ
นระวนชาทศ เดือน 9 ขน 5 ค้า มีระกา จุตถักราช 1199 พ.ศ. 2380
บวคเปนด้ามเนรทวคกาแพง แดงตงมาเต้าเรยนหยู้วตส้ามพระยาใน

“อนึ่งซึ่งพระราชดำริว่า พระธมเจดียมความรอบรู้พระปริยต
 ธิมนานาย แดกฉานในอภิสรรณมยหลายห้าย่าง ซึ่งเป็นทางแห่งความ
 ศึกษาดำเนินหาสิ่งซึ่งเป็นแก่นสารในพระพุทธศาสนา ประกอบการ
 ขวนขวายทำกิจในลุ่มตะคอกยตมโดยอเนกอน อด้าหะตั้งสอนพระภิกษุตั้งค
 ด้ตามเนร และจัดกรบารงมหาชาคคททยาดี ทงได้เป็นพระในการพิมพ์
 พระไตรปิฎก คือเป็นธุระตรวจฉบับแปลของเป็นคน จนทรงงดไป
 พิมพ์เป็นตลัดในพระไตรปิฎกสงห 1 และมดีตจจารกเป็นทษนคแห่ง
 พุทธสาส์นภวิธิตเป็นอนมาก ตมควนจะเป้นพระราชกษณมไทยได้

จึงมีพระบรมราชโองการมานพระบ้นทูนตั้งรสังหนาท ดำริตตั้ง
 ให้ได้สถาปนาพระธมเจดย เป้นพระราชกษณคณหนึ่งเจ้าคนระทอง มีนาม
 ตามจารึกในหิรธบศรจว่า พระพิมพ์ธม มหัทคณ วิมุตยปรีชา ฉาน
 นายก ตรีบคคคณาตงการภุสดี อุตระตคณรสัง บดรดังคการม คาม
 วจสดี ตัดคณระตมหาธาตราชวรมหาอหจร พระอารามหลดอง ตำแหน่ง
 เจ้าคนระทองฝ่ายเหนือ มนจภคธาตคเตอนดระ 6 คาดง มถานานุสัดกค
 ควนตงถจนาอนุกรมไค 8 รูป คือ

พระครูปลัดคตฺถวณสัดคณ วิมุตยคณรสัง อุตระตคณ นายก บัดก
 ษมรภชต มนจภคธาตคเตอนดระ 2 คาดง 1

- พระครูวินยชว 1
- พระครูวินยธม 1
- พระครูธรรวชย 1

พระครูไกรสรวิจิตร 1

พระครูหมานาถ 1

พระครูดัมพ์ 1

พระครูใบตุงา 1 รวม 8 รูป

ขอพระคุณทงปวงซึ่งรพพระราชนานราชทานนามเพมอดัรยะยัด แดะ
นิจกตไนกรงน จงจรกตกาต จเรินายู วรณะ ดัชะ พดะ ปติภาณ
คุณสารัตถ์ดัด ในพระพุทธเจ้าอนาทกปรกกร เทอน

ถึงบชวด พ.ศ. 2443 ได้เบนดัมคตพระอนรทน เจาคณะไทย
ผายไค คอตมเตคพระอนรทน แดง วดัดทงน เมอนรอนท 27

กุมภาพันธ์ มีประกาศเมื่อพระราชนานราชทานนามเพมอดัรยะยัด ดังนี้

“ซึ่งพระราชาทร จาพระพนมมคอบคตยคณจทชดัมบต เปนตน
จากความร่อปร พระปรยคแตระนาพอกถ์รจงาน เปนชนมาจราย ทนบ
ถอแห่งดำชชน คิงแจงหยในประกาศซึ่งไปรดเกดาง คิงใจในคำแห่ง
เจาคณะรอง เมอรตนโกตมทตัก 113 นนแตว จาเตมเตไคตารง
ตาแห่งนตบมา ขอปลบคตจรายการรกด้ามนระดกคกรยบรอยค
ชาเพมพนคณราตไททอยงชน คอการบอกพระปรยคชมกโคจคการให้
แพรหตาย ทงบอกโคทุกแบบหยวง ย่อมดำเพนไปไนทางดำตนากรท
ตั้งนอากปลัมบตกมโคจกต คอจหยไนความเคารพค่อจชชนแตระน-
วากคระชม ทงรูตนรูประมาณกาต ทางเทตนา ไจหารแตระนวะกมกจ
กเปนทงนเล่นของบรพชคทงครทก การบาเพนชากนคกวดคจคคเปน

หย่างอุดมดี ถักดั่งคชงหยู่ในอนุด่างนงเบงทบทกอ โดยเกยรตคุณเห็น
ปรากฏ ตำมาถจระนำคเบรดังคดัดมเนรต์โดยธมวณย ห่างโกตจากอพิ-
พุทธพบค ควนตำรงอด้ระดัดกตทัดมเคดพระราชาคนระไค

จึงมพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ดำหรดตั้งให้สถาปนาพระ
พิมถัม เปนเจ้าคนระไหยฝ่ายไค มีราชทินนามตามจารกในด้พรพนบัตร
ว่า ส้มเคดพระอนรคณ ปรัชคพพนพงศ อดุทิดังคปวินายก ตรีบดก
โกตต์ วมดคณภวณานัดนทว นหาทกถัดนคหวัดร์ บจวตั้งคการาม
คามวาด์ อวณวาด์ ดัดคจคณหาธาตยวราชรงัดวิดัดวราชจวณหาจหา
พระอวรามหดวง เจ้าคนระไหยฝ่ายไค มนจภคราคาเคอนดะ 7 คาดง
มอดด้ระษัดถานานุ สัดกค คณมคองถานานุกรมไค 10 รูป คช

พระครูปลัดคดัดมพพนุดคจารย์ ญาณโกตต์ ดัดกคณนท ทกถัดน
ตั้งคนายถ บัดกกรมกษค มนจภคราคาเคอนดะ 3 คาดง 1

- พระครูอนยช 1
- พระครูอนยชม 1
- พระครูสมคค 1
- พระครูพทชบถ 1
- พระครูพรหมดร์ 1
- พระครูอมรต์พท 1
- พระครูตั้งคกจจวรกถ 1
- พระครูถ่มท 1

พระครูใบฎีกา 1 รวม 10 รูป เป็นที่เชลยพระราชปัดโทษคุณ
ดีไป

ขออาราธนาพระคุณทงปวงทไศรบพระราชทานเดือนล้มพระศักดิ์
เพิ่มข้อระยะยงทงน รัชระพระพุทธรัดนา เป็นภาระตั้งสอนช่วยระงับ
อชกรน และอนเคระระหพระภักดีตั้งคดามเนวในคนระตามล้มควนนกกาดง
และอดีระยะยงพระราชทานน และขอจงจรกทภาด จเรนฮาญ วรรณ
สู่ระ พดระ ปศภาภ คนดวระวัดวัดดี ในพระพุทธรัดนาทุกประการ
เทอน"

เมษเป็นล้มเคดพระอนรต ฌายทานได้ 64 ปี ยงเป็นอชบคตั้งค
หุญเมอเคดระอดน ฌายทานได้ 81 ปี ๓

1. สมเด็จพระวันรัต ดิศ องค์ที่ ๓ ทานได้ดำรงตำแหน่งสมณะศักดิ์ที่สมเด็จพระราชา
คณะได้ 23 ปี เริ่มอาพาธด้วยโรคชรา เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2466 ถึงมรณะ
ภาพวันที่ 14 แห่งเดือนนั้น เวลา 7.44 น. มีอายุตามจันทรคติได้ 86 ปี
เกือบบริบูรณ์หย่อนเพียง 2 วัน พรรษา 66 ได้รับพระราชทานโกศไม้ 12
ประดับพุ่มและเฟื้องเครื่องสูง 5 ชั้น เครื่องประโคมสังข์ เมตร จ่าปี จ่ากลอง
และกลองชนะ มีพระพิธีรับสวดพระอภิธรรมและประโคมประจำศพ 15 วัน
ประดิษฐานศพพระตำหนักสมเด็จพระสังฆราชที่วัดมหาธาตุ ทรงพระกรุณา
โปรดจัดการพระราชทานเพลิงศพเป็นการหลวง ณะเมรุที่วัดสระเกศเมื่อวันที่
20 พฤษภาคม พุทธศักราช 2469

ประวัติ
สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

กิมเฮง เขมจารี
ฉบับครั้งที่ ๑๔

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงเดิม กิมเฮง เขมจารี เป็นบุตร
जनकवैद्य แพทย์ กบพองหนองคาย เกิดที่เมืองเวียงจันทน์
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย นเรนทร เดิม 3 ธน 14 ค่ำ มะถ
จุลศักราช 1243 ตรงกับวันที่ 30 มกราคม พุทธศักราช 2424
มเหสีของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช 4 คน คนที่ 1 เป็นหญิงตายแต่
เป็นเด็ก คนที่ 2 เป็นชาย ชื่อ กิมลวด มีอายุตลอดจนได้บรรพชา
อุปสมบท และเป็นเจ้าคณะจังหวัดหนองคาย มีนามว่า พระสุนทร
ตำแหน่งพระราชาคณะจังหวัดนนทบุรี ต่อจากพระสุนทรมนู ได้
มรณะภาพเมื่อ พ.ศ. 2477 อายุ 54 คนที่ 3 เป็นชาย ชื่อ กิมเฮง
คือสมเด็จพระนเรศวรมหาราช คนที่ 4 เป็นหญิงตายพร้อมกบพอง มหาด
คตอศบศรตโย

การเสก

เมื่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราช มีอายุได้ 8 ปี เสด็จไปพำนักที่เมืองเวียงจันทน์
ของท่านได้นำไปฝากพระอาจารย์ชัง วัดหนองคาย เพื่อดำเนินการเสก

ไทย ท่านได้กล้าเดาเรียนจนอ่านออกเขียนได้ ครั้นเมื่ออายุ 11 ปี
 ท่านขายท่านป่าได้นำไปฝากกับพระปลัดใจ เจ้าอาวาสวัดทุ่งแกว บดิน
 เปตยขอเป็นวัดมนต์ติดกับศถาราม พระปลัดใจของคนเป็นผูมีความ
 รูในภาด้าบาดมาก และมีความรักความชำนาญในคัมภีร์มุตถจฉายน
 เป็นพิเศษ พายหตงเป็นเจวคนะจงหวตอุทยชาน มีราชทนนามว่า
 พระสุนทรมนุ ท่านตั้งใจในเรื่องการดีกล้าภาด้าบาด และพอใจในการ
 ด้อนควย ได้รวบรวมบรรดาอาจารย์หมคความรูภาด้าบาดทงบรรพชต
 และครหัทมาเป็นครประจำด้านภเรียน ได้หลายคน เมื่อด้มเคด ๆ ได้ไป
 หยในสำนักท่านปลัดใจนแตว ก็เริ่มเรียนภาด้าบาด แต่ภเรียน
 ภาด้าบาดส่มยนคองไซอกส์รชอม จงคองเริ่มเรียนภะระ และอ่าน
 ทงด้อพระมาตยภอนตามดทชด่มยนค คอหนักเริ่มทองส์ตรแตเรียน
 ด้นชตดอจจนถงอนาทภกรภตามดาคบ เมื่อจบมุตถจฉายนแตวจงเรียน
 ชมบทแตะมงคตทปนคอไป เรียนกับท่านปลัดใจบ้าง พระอาจารย์ฮา
 บ้าง พระอาจารย์เบนบ้าง หตองปรีชาชมเอกบ้าง พระอาจารย์เรก
 บ้าง ท่านอาจารย์มวง ซึ่งท่านอาจารย์แย้มได้จัดตั้งไปจากกรุงเทพ ฯ
 บ้าง พระอาจารย์อมบ้าง พระมหายม วัดมหาธาตุ ซึ่งชนไปเยี่ยม
 อาจารย์มวงพักหยทนนบาง เวียนวชาพิเศษ คือถูกศค กับพระวัน
 เวียนเดชกับพระอชน ²

1. พระวันนี่ต่อมาได้มาอยู่วัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ ฯ เป็นปรีเชต 3 ประโศค ลาสิกขา
 แล้ว กลับไปตั้งภูมิลำเนาอยู่บ้านท่าน้ำอ้อย นครสวรรค์
2. พระอ้อนรูปนี่ต่อมาได้มาอยู่วัดมหาธาตุ กรุงเทพฯ ฯ แล้วกลับไปอยู่วัดบางมะต้อ
 นครสวรรค์ เป็นพระครูนิภาภธัมมคุณ บัดนี้มรณะภาพแล้ว

เมื่อล้มเค็ด ฯ มออายุได้ 12 ปี ได้บรรพชาเป็นสามเณร พระปลัดใจ
 เป็นพระอุปัชฌาย์ เค็ดของด้ก 2 ครั้ง เพราะเกยวกับความจำเอนทาง
 จารตประเพนของจน ทาเนยมจนเมอกลงตรัดจน ซงถอวาเป็นอกถกชค
 ถาดคองเช่น ไทบรพบุรด์ ถาไมทวตงนนจควาอกคณณ บวคคอง
 ท 3 หยเป็นสามเณรคตอตมาจนถงชปดัมบท

เมื่ออายุได้ 17 ได้ลงมาด้กด้กหยกับพระมหายม วัดมหาธาตุ
 กรุงเทพ ฯ นระอนท 22 ตุลาคม 2110 เมอชานนดัมเค็ดพระจวนรัตน
 คิต ครั้งตจรงควาเทียงพระพมดชมเป็นเจ้าอาจรด

พานไคเตาเรยนบวคกับพระมหายมบาง กับพระอมรเมชาจารย์
 เจม บอง (พวยทตงไครบดถาปนา เทนดัมเค็ดพระพททวจารย์ เจ้า
 อาจรดจคพระชคพน) และเขาเรยนเทงหตวงชคณคณา ทม บ้าง
 เพราะชนระนนมอาจรยหตวงทง 4 ค่อนไคระเบียบงพระอุโบถถวคณา
 ชาดเป็นตาน ฯ รดม 4 กอจ เวชคณวา เกง เมอเขาพรวรดำไคไป
 เรยนกับล้มเค็ดพระจวนรัตน เคง วดด้ทตมทพววารามบาง และล้ม
 เค็ดพระจวนรัตน คิต บ้าง

เมื่ออายุ 18 ไคเขาด้ชบบวคไค่นนามหตวงกคด้ทตม ฯ ไค 3
 ประโยค เมออายุ 20 ด้ชบประโยค 4 ไคไค่นนามหตวงกคพระสร
 รัตนดำดคาราม เพราะชยัดนามหตวงมาด้ชบทนนคงเตนนา เมอ
 อายุ 21 ด้ชบประโยค 5 ไค

เมื่ออายุ 22 ไคอุปดัมบทนระพชด์มาวัดมหาธาตุ ล้มเค็ด

พระวรวงศ์ คต เป็นพระอุปชาย ส้มเตตพระวรวงศ์ ชาย ครงคารง
 สมนะศักดิ์เป็นพระหมอโรตม เจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร กับส้มเตต
 พระพุทธานจารย์ เขม ครงคารง สมนะศักดิ์เป็นพระเทพเมธ หยุด
 มหาชาติ เป็นคูกุมวาจารย์ เด็ดบดตจตตถกมพระสังคยภเป็น
 อุปถัมภ์นภกษณะวณเจต เดือน 7 ขน 11 คา บระภา ครงกบวณท
 16 มิถุนายน 2445 เวลา 15.00 น. และสักทไตเซาต์ออบพระปรัยคชม
 ไตอท 2 ประโยค คือประโยค 6 กับประโยค 7 เมื่ออายุ 23 สอบ
 ประโยค 8 ได้

เมื่อ พ.ศ. 2447 อายุ 24 ส้มเตตพระวรวงศ์ นออุปชายไค
 พาเซาต์ออบถวายคตเป็นสอ์เรยนคกาดังคหะภกับส้มเตตพระมหาสมนะเจ้า
 กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เมื่อครงซงคารงคตเนนงกรมหมน ส้ม
 เตตพระมหาสมนะเจ้าพระองคณน จงเป็นพระอาจารย์คตอชองคทหง
 สกนนไตเซาต์ออบประโยค 9 ได้ นับวาการสักทไตภวดีวาบาคของส้มเตต
 พระวรวงศ์ไตองชนตั้งสอ์เป็นปเรยณอถ ในคนระดังคตอชองคทหง

สมนะศักดิ์

เมื่ออายุ 29 พรรษา 8 พ.ศ. 2452 ไครับสมนะศักดิ์เป็นพระ
 ราชาคนระทพระสรอ์สททวงด์ เมื่ออายุ 32 พรรษา 11 พ.ศ. 2455
 ไคเดอนสมนะศักดิ์เป็นพระราชาสอ์ เมื่ออายุ 36 พรรษา 15 พ.ศ. 2459
 ไคเดอนสมนะศักดิ์เป็นพระเทพโมต เมื่ออายุ 41 พรรษา 20 พ.ศ.

2464 ได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นพระศรีไตรโศกาจารย์ เมื่ออายุ 50
 พรรษา 29 พ.ศ. 2471 ได้รับสถาปนาเลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นพระพิมลธรรม
 ตำแหน่งเจ้าคณะรองหนเหนือ นครพนม มตำแหน่งประกาศตั้งต่อไปนี้
 “อนึ่ง ซึ่งพระราชดำริว่า พระศรีไตรโศกาจารย์ ประกอบด้วย
 วิชาคุณดั่งมาก ได้ตั้งดำรงนามในการปริยัติมั่งคั่งคณอุคตมบิญา
 เป็รองปราชญ์แห่งหนเหนือทางนครพนม นฤมปีเรียง 5 ประโยค
 คงแต่เป็นดั่งามเนร ครนอุปถัมภ์จนได้เป็นปเรียง 9 ประโยค
 พายในพรรษาที่ 8 ซึ่งพระกรุณาโปรดให้เป็นพระราชาคณะตำแหน่ง
 พระศรีวิสุทธิวงศ์ พระราชสังฆิ พระเทพโมถ พระศรีไตรโศกาจารย์ เป็น
 ดาตบมา ถรกดั้งมนะคุณและชนบทำเนียมในราชการเรียบรอยดั่งมคณ
 แก่ตำแหน่ง มัดตจาวัดเป็นทหน้าเดอมได้ ขอนชวายถงกรนยกจ
 ไหวนยกมเปไปดวยค มีอุดำหระดั่งดอนภักดีดั่งามเนรในวัดปคปคและ
 ทางเตาเรียนพระปริยตม ผกหคอบรมให้ตงหยุในอาจารดั่งมบค ได้
 ระเบียบเรียบรอยเป็นหยางดเียม เป็นอาจารยัดอนพระปริยตม ใน
 ด้านกมหาศาคูวทยาตยคงแต่เป็นดั่งามเนรปเรียง จตการตั้งดั่งาภาสา
 บาดและมเปดาดบมา เป็นผูดาดในคณชระวรชพชดมย ตงหยุ
 ในวัดชัยพหุคคต ในคราวทจตตำแหน่งฝ่ายปริยตเป็นคูกบบริหารน
 จึงได้ซึ่งพระกรุณาโปรดยกเป็นพระคณาจารย์เอก ในทางคณชระ มี
 ตำแหน่งเทียบเท่าเจ้าคณะมณฑล และได้เป็นกมการสอบได้พระปริยตม
 ในสนามหลวง เป็นแม่กองสอบขมัสนามจังหวัดอุทัยธานี สนามมณฑล

นครสวรรค์ และตั้งนามอำเภอแห่งนามหลวง เป็นผู้ชำระพมพพระบาท
 ไตรบัตกอนคณแกไขพมพชนใหม่ และเป็นที่ระในการพมพพระคมกร
 อตกกา ชำระตนฉบับให้ถูกต้อง เป็นเบองตนจนถึงตรวจไม่พมพ
 เป็นที่สุด ในการบริหารพระธัมไตรโลกจารย์ ได้เป็นเจ้าคณะมณฑล
 นครสวรรค์และเจ้าคณะแขวงต่าง จังหวัดพระนคร ทำการปกครองและ
 ผนวคนเวียบร้อยเป็นอนัต เมื่อพระธัมไตรโลกจารย์ประกอบด้วยอดทิด
 และปรหิตาตจรรยาเป็นอเนกประการ มจคณมไตรโลกจารย์ด้วยบรรพชิต
 ภัย ดำรงตำแหน่งตั้งคณธรรม โดยสมณนัยทางไกลจากอพุทธพิบค
 เป็นเจ้าคณะนัยแกพุทธเจ้าสำนักมหานม มีลัดด้านตั้งมณฑลณไฟดัดไป
 ในคามนิคมชนบทราชธานี ลมคณจระตารงทพระราชาคณะผู้ใหญ่ในพระ
 บวรพุทธเจ้าสำนัก

จึงมีพระบรมราชโองการมานพระบณฑุณตั้งหนสท ตัวพระตั้งให้
 ด้สถาปนาพระธัมไตรโลกจารย์ เป็นพระราชาคณะ ตำแหน่งเจ้าคณะรอง
 หนเหนือ มราชคณนามตามจารณในทรวบคกรจ พระพมดธม มหันคณ
 วจุบุดปรัชา ฅวนนายก ตรีบัตกคณนางคกรภูติช คุตตรทตั้งคณตั้งสร บวร
 ตั้งการม ความดี ตั้งคณระวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหา
 วิหาร พระอารามหลวง เจ้าคณะรองหนเหนือ มีถาพานตั้งกตงถาพาน
 นุกรมได้ 8 รูป คือ

- พระครูปลัดตั้งวชนตั้งคณ วจุบุดมคณตั้ง คุตตรตั้งคณนายก ชุรวาหะ 1
- พระครูวณยชวร 1

พระศรีสมุทร 1

พระครูศรีวิชัย พระครูคู้ดวด 1

พระครูไกรดีวิจิตร พระครูคู้ดวด 1

พระครูสมภาร 1

พระครูสมุห์ 1

พระครูเมตตา 1

เมื่ออายุ 61 พรรษา 40 พ.ศ. 2482 ได้รับสถาปนาเลื่อนสมณะ

ศักดิ์เป็นสมเด็จพระราชาคณะตำแหน่งเจ้าคณะไทยเหนือใต้ แจงในตำแหน่ง
คำประกาศสถาปนาดังต่อไปนี้ -

“อันโดยที่พระพนมดงรัก ทรงในคุณสมภารดีทั้งสามโดยค
รตคุณคุณพยานธรรม ได้ตั้งรับตำแหน่งในพระปรียตมตศาสดา
อุดมปรชาภานเชิงเท่งนาวนียงจรตปรตถาน ประกอบการดำงนกิจ
เป้นอกทศปรนทศกรรยาเป้นอเนกประการ ดังความพัสตวปรกตใน
ประกาศสถาปนาเป้นเจ้าคณะรองหนเหนือ เมื่อพุทธศักราช 2471 แล้ว
นน ครนตอมากยงจเรณตอยยุด้าหระวรายคุด้ามากปรกอบการดำงน
กิจให้จเรนรุ่งเรองมาไม่ตอถอย ในการตั้งเจ้า พระพนมดงรัก
เป้นแม่กองสอบบาศัดนวมทดวง เป้นผู้อำนวยการตั้งเจ้าแขวง เป้น
ผู้อำนวยการตั้งเจ้ามณฑล ขอนชอจตการตั้งเจ้าให้จเรนแพรทตายเป็น
บคณ่ณแนหน้าถาวร เชียวชานในอัสร์ดำตร ดำมากชำระพระอภิธัม
มัตถสัฎฐะเทรคไตเตยุดยอ ได้ผู้อำนวยการโยชน่คุณความรุ่แก่นกตั้งเจ้า

เป็นอย่างดี จนได้รับเกียรติยศเป็นภาคีมาชิกแห่งราชบัณฑิตยสถาน
 ในการบริหาร ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะแขวงต่าง จังหวัดพระนคร
 เจ้าคณะแขวงนอก จังหวัดพระนคร และเป็นเจ้าคณะมณฑลอยุธยา
 โดยลำดับ ในมหาเถรสมาคมก็ได้เป็นรองประธานกรรมการ บริหารงาน
 ในหน้าที่ให้คานาเนนเวทย์ร้อยแปดชนิด เป็นทนายมณฑลเถรใต้แห่งพุทธ
 ศาสนิกบรรดาศักดิ์พระภิกษุระดับพระพรหมคทวไป บิดคน พระพรหมดชฌมกโตเจริญ
 อดยพรวิธานิกาด รัตตนิมิตภาพ ประสงค์วิชาชนบททานนิยมประเพณีสังค
 เป็นองค์ป็นขนิมิตก่อดนแห่งพุทธมามกะชน มล็ดัดงานผู้ด้นมณฑลแม่
 โไพสำดไปในนครคามนิคมชนบทราชธานี ส้มคองจะตจรงทพระราชา
 คณะผู้ใหญ่ มอัสระยบด้งมกจางด้นพระนิกคามวาล์ อวณวาล์ หินโคตงปอง
 คณะผู้ดำเนียรราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยด้มเค็ด
 พระเจ้าพี่นาง จงให้ด้งปนาพรหมดชฌมเป็นด้มเค็ดพระราชาคณะ
 ตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่หนใต้ มีนามจารึกในด้นพระนบศรว่า ด้มเค็ดพระ
 อนุรัต ปรัชตพพนพงส์ วล็ดัดด้งคปรีนายก ศรบัคกโคดัด อดดคณกร
 ฌานด้นทร มหาเทกถด้นคณวาล์ บวรสังคาราม คามวาล์ อวณวาล์
 ด้นคณวาล์มหาชาคยวราชรังสร์รังศิ ราชวรมหาวิหาร พระอวณมหดวง
 เจ้าคณะใหญ่หนใต้ มีถ่านานด้นกคคณคตงถ่านานกรวม 10 รูป คช
 พระครูปลัดด้มพพนด้นคัจจารม ฌาน โกดัดด้นกคคณนท ทกถัน
 ด้นคณายก บคกขมวราชค 1

พระครูอนนชวร 1

พระครูชมภร 1

พระครูพรหมสัร พระครูคัสจต 1

พระครูอมรทัต พท พระครูคัสจต 1

พระครูชมคต 1

พระครูพทชบาต 1

พระครูสังคกัจจารภต 1

พระครูสมุหิ 1

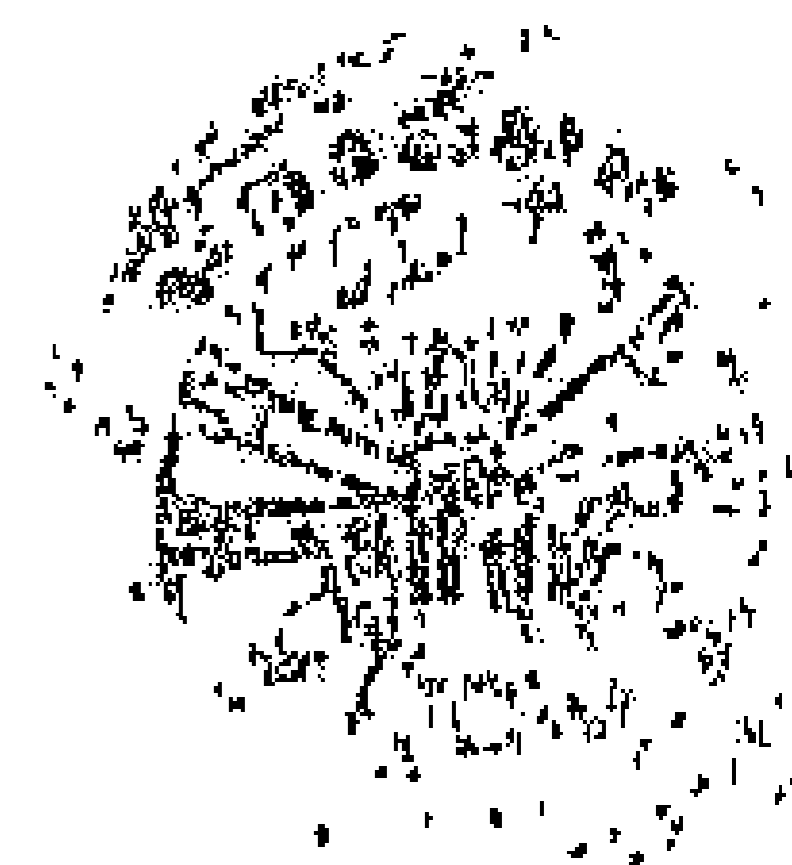
พระครูไผคภา 1

การสอนพระปริยัติธรรม

ต้นเกิด ฯ มอสาหะในการส่งสอนพระปริยัติธรรมเป็นที่ยางคยง ท่าน
ได้เป็นครูสอนที่โรงเรียนบาลมหาราชศึกษาตยตงแต่เป็นสามแม่ปเวียณ
4 ประโยคเป็นลำดับมา ได้เป็นครูสอนที่โรงเรียนแม่ประจัญ และตง
สอนที่กุดในตอนเขาและตอนเขนกกตางคตพเป็นพิเศตอกคย มกกสุ
สามเนรทงวตนและตางวตคตมคมาเวียณตงยมาจ ฅนกกตทหุยมโพทจระ
บญจนกรเวียณไต คองบนลสอนเปพชน ฯ และตางเวตจ

ครนเมอพ.ศ. 2154 การสอนและการสอบพระปริยัติธรรมโตมการ
เปตยณเปตงแกจโหม คอโหมทงนกรมและบาคคอบกนไป ลวณบาค
กแกจโหมคตคตทโหม มโวยากรนเพมคย และการลอบกใหเชวชเชยณ
ชอสอบ เวณแต่ประโยคตงแต่ 4 จนไปยงคกรูปเตมิไจ พายหลงกไต
เปตยณเปนจชเชยชอสอบเหมอนกนหมต

๒๕๖๖

ต่างสถานศักดิ์เป็นคหบดีชนหลายหลัง คือ นางอินต่าง 1 หลัง
 ซอโรงเรียนอนุประสูตวิทยา นางพรต่าง 1 หลัง ซอโรงเรียนพรวิทยา
 ประสูตน์ คอมาผู้มีร่วมทุนกันต่างเป็นคก 2 ซนอก 1 หลัง ซอโรงเรียน
 ชัมมหาชาติวิทยาดย และ นางเด็ก ได้ยจตร ต่างอก 1 หลัง ซอโรงเรียน
 เด็กได้ยจตร ตกต่างเหตานิคมเครื่องอุปกรณการศักดิ์ เช่น โตะ เกาฮ
 พรอม นบวรดถานศักดิ์อหนดและนภสมโตจเรนาโดยตาดบ และ
 ใน พ.ศ. 2467 ได้จตตงมตนิ เพอนามตประโยชน์นามารุงการศักดิ์
 คอย ทงนเพราะความปรชาสำมาถของสมเดจ ฯ ซงเป็นผูอำนวยการ

การบริหาร

เมื่อดมเดจ ฯ ได้รบดมนะศักดิ์เป็นพระราชคระทพระด้รวัดทวงด้
 แต่ พ.ศ. 2452 ก็ได้ชวยทการในหนาทเจ้าอาวาส เพราะเวตานน
 ทานเจ้าพระคุณดมเดจพระวทรคน คค เจ้าอาวาสชราทพตภาพ เรม
 จดระเบียบการปกครองวัดให้เชารูปทเหมาะแก่กาตดมย เพื่อให้ภักด้
 ดำเนินรมปคปทาตคจนแกดดมณะดารูป เพื่อให้มการศักดิ์ เพื่อให้
 ปคปคกจวด เช่น โหวพระด้วตมนคเประเบียบและมคจ คตอดจน
 จดเรองทระเบียบนภักด้ตามเนรและคนอดมูจมาบรพชาอุปถัมบท และ
 ผูมาหุหรือไปจากวัดให้เป็นहतกถาน

ในสัคเตยจกนนได้รบแตงตงเป็นเจ้าคนะแวงบางกอกน้อย เมอ
 ทางการคนะด้คปรบปรุงการปกครองในเขตพระนครและชนบุรีใหม่ คือ

รวมวัดต่าง ๆ ในหลาย ๆ อำเภอเป็นแขวงหนึ่ง ๆ เรียกตามที่ตั้งว่า กวาง
เหนือ หลง หรือเรียกเต็มว่า แขวงกวาง แขวงเหนือ เป็นต้น อำเภอ
บางกอกน้อยและบางกอกใหญ่รวมกันเรียกว่า แขวงกวาง จังหวัดธนบุรี
เดิมแต่ ๆ กคงเป็นเจ้าคณะแขวงกวางหน และตั้งเป็นมืองแขวงเหนือ
จังหวัดธนบุรีด้วย

พ.ศ. 2456 เป็นพระคณาจารย์เอก ทางคณอรรถ

พ.ศ. 2460 เป็นพระอุปชาย

พ.ศ. 2466 ทงนเจ้าพระคุณเดิมเดิมพระอนรตม ตต มรณะภาพ
เดิมแต่ ๆ กได้เป็นเจ้าอาวาสวัดวัดวัดวัดวัด

พ.ศ. 2469 เป็นเจ้าคณะแขวงต่าง จังหวัดพระนคร

พ.ศ. 2479 เป็นเจ้าคณะแขวงนอก จังหวัดพระนคร

พ.ศ. 2482 เป็นปลัดคณะแขวงใน จังหวัดพระนคร

พ.ศ. 2467 เป็นเจ้าคณะมณฑลนครสวรรค์

พ.ศ. 2471 เป็นเจ้าคณะรองหนเหนือ

พ.ศ. 2473 เป็นเจ้าคณะมณฑลอยุธยา

พ.ศ. 2482 เป็นเจ้าคณะใหญ่หนใต้

พ.ศ. 2485 เป็นประธานสังฆสภา

เมื่อท่านได้รับตำแหน่งหน้าที่ใด ๆ ก็จัดการปกครองคณะสังฆใน
หนาทหน ๆ จเรินมาโดยดาดบ จเรินทงการวัดกฐา การบริหาร และการ
ปติสังขรณ์ เพราะท่านเขาใจได้ทงบารุงตรวจตราหุ้เด่นขอ แมตจ

ตามทำเนียบของวัดเมธงวณธมส์วณะ เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส
 ทิศของสังฆกรรม โดยมากล้มเตต ฯ ได้ประทับตักขนาทนต์มาแต่ขอไม้
 คอยขาด เจนแต่มีราชการแต่อาพาธ เทตนาของท่านจับใจคนผู้ใคร่
 คอชมเป็นล้นจนมาก ท่านอธิบายขแจ้งแค้นแค้นโดยอ้างหตถกถาทงบว
 ทงอถกถากกา ผู้ฟังเทตน์จนมีจนวนทจนโดยดาคบ จตวาท่านเป็น
 วมกถกชนเยน แมตม์เตตพระมหาดมณะเจ้า กรมพระยาวชิรญาณ
 วโรวต ผู้เป็นพระอาจารย์ได้มตายพระหตถ์เตตความพอพระหตถย และ
 ชงตน์เตนยกข์องใจไมค่านะนงนทเทตน์ชนเยน จตเป็นพระมหากรณา
 ชคูนหย่างตุง ตงแฉงในต่าเนาตายพระหตถ์ไป :-

ฉนท 8 มีถนายน รัตนโกถนทตถ 130

ได้ฟังเทตน์นาของพระตรวตถ์ทวงต เอ่ง วมทวชาค
 เห็นวทเทอมความร้และปติภาพในทางเทตนา ต่มควนเป็น
 วมกถกชนเยน เชนทงล่อถบชนเทใจเป็นครองตแเตงความ
 พอใจ.

กรม-วชิรณาน

การก่อต้างปติสังชรน

ต่มเตต ฯ ได้จตการก่อต้างและปติสังชรนเตนาคณะของวมทวชาค
 ให้คนคเตมอมา ต่วนไตทควนเปตยนแปตงกเปตยนแปตง ทเห็นวา
 รุงรงกรอออก ทควนแกไขกแกไขให้เชวระเบยบ การปติสังชรนทเป็น

ประดู่ทนต์ ต้นเงิน 10,000 บาท พ.ศ. 2472 นางเด็ก ได้ยจิศร ได้มี
 ตั๊กขาด่างโรงเรียน 1 หลง ซอเด็กได้ยจิศร ต้นเงิน 12,887 บาท 90
 สตางค์ พ.ศ. 2473 ได้ซ่อมแซมพระวิหารน้อยและเรือนโพธิ์ตงกา
 ต้นเงิน 10,561 บาท

พ.ศ. 2478 ได้จัดกรรต่างหอปรียคในวัดมหาธาตุ 1 หลง ต้น
 เงิน 17,885.24 บาท เป็นกบปียกนทล้งนของล้มเตด ๆ 14,768.46
 บาท

พ.ศ. 2485 ล้มเตด ๆ มอขายมาบนจบครบ 5 รอบ คือ 60 ปี
 บริบูรณ์ ได้ล้างทงนงล้อบาดแปลตงแคประโยค 3 ถึง 9 ซงทงนงได้แปล
 เองเพอแปลตงหย่าง แจกจ่ายไปตมด้นักเรียนตง ๆ ทงในกรงและ
 หวงเมอช คดอดตงนกรเรียนนุคองการทงนงด้นักและตงด้นัก ได้ล้าง
 ตวงปรทปไฟฟ้ 6 ควง ประคิตถนงนงระชกข้ในพระอุโบสถ และ
 ล้างโคระหมุ่ 4 หมุ่พร้อมควยเครื่องบูชาทงพระพุทธรูป 4 องค์ อนหมาย
 ถงล้งเวชนยล้ถน คือ พระพุทธรเจ้าปางประคิต ตรล้รุ ซงต้แดงพระชม
 จกร แดระนพาน ประคิตถนงนงในพระมณฑป 4 ตานแห่งพระล้รัตน
 มหาธาตุ

ล้ภาพของวัดมหาธาตุทมถาวรคฤขมความงามและล้อาดเรยบรอย
 กเพราะอ่าล้ยล้มเตด ๆ กอล้างและปคิตถนงนงคดอดมา นับว่าทงนงแปล
 ก้างนงในการนแปลตงหย่างคยง ๆ

หน้าทพิเสส

พ.ศ. 2477 ส้มเค็ด ๗ ได้เป็นภาคีมาชิกแห่งราชบัณฑิตยสถาน
สำนักกรมตำตราและกรการเมืองประเภทวิชาสัตวณา

พ.ศ. 2485 เป็นกมนตรีพรปรภคส์ภาการดีกล้าของคณะสังค

พ.ศ. 2486 เป็นกมนตรีพรปรภคส์ภาการดีกล้าของคณะสังค

อวสานแห่งชีวิต

ส้มเค็ด ๗ เริ่มอาพาธแคคณพ 20 มกราคม เนื่องด้วยหุดอดม
ชกเค็ดเรอรวงกบขวเอด ไคขม มีอาการไคท่าเรบ เป็นการทอนกำลัง
โดยด้าคมี นายแพทยผู้เชียวชาบของโรงพยาบาลดีกล้าและ โรงพยาบาล
กตาง ได้ประกอบขบขรภคส์มาโดยด้าคมี แต่โรคหาตั้งบไม่ มีแต่ชง
กับชุดคตยคเคต 3 เคียบเค็ด ตั้งปรภคคตากรวขงนคกรวภคส์ภา
บาดชองกชงการภคส์ค ว.ภ.ศ. ทมคังคชไปน

สำนักหอสมุด

สำนักงานกองการกุศลโรงพยาบาลภักดีสามนร
วัดไตรมิตรวิทยาราม โทรศัพท์เลขที่ 21844

ที่ 113 / 2486

วันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2486

เรื่อง ถวายอุปถัมภ์ คัดานุปถัมภ์มเด็จพระวรมหาชาติ
จาก ประธานกรรมการกองการกุศล ร.ภ.ด.
ถึง ประธานคณะผู้จัดมเด็จพระวรมหาชาติ เขมจาร

ไต่รับหนังสือจดวันที่ 16 เดือนก่อน อันมีเนื้อหาในเรื่องกองการ
กุศล ร.ภ.ด. ถวายอุปถัมภ์แก่ท่านเจ้าคุณน่วมเด็จพระวรมหาชาติ เมื่อเวลา
อาพาธที่โรงพยาบาลทรงมรณภาพนั้น กรรมการกองการกุศล ร.ภ.ด. ขอขอบ
คุณท่านเจ้าคุณที่เคียดดาวยานด้วยความดีใจดีใจแก่คณะกรรมการและให้กอง
การกุศล ร.ภ.ด. จรุงรังโรจนให้ขุดศพฝังไว้

ในเรื่องกองการกุศล ร.ภ.ด. ถวายอุปถัมภ์เป็นคัดานุปถัมภ์ท่าน
เจ้าคุณน่วมเด็จพระวรมหาชาติทรงมรณภาพด้วยความดีใจดีใจแก่ท่านซึ่ง
ท่านเจ้าคุณน่วมได้เป็นอุปถัมภ์ให้ฝังศพไว้ที่วัดไตรมิตรวิทยาราม และ
เห็นชอบให้ก่อสร้างเมรุแบบวิถยารดาจรจนเป็นเหตุให้เกิดสมาคมชาปนระ
กิจเข้าช่วยบริหารธุระด้านและชาปนระตั้งถาวรณแห่ง หาทุนศพตั้งโรง
พยาบาลภักดีสามนร เป็นบุญนรช่วยเหตุอภักดีสามนรยามอาพาธ

คณะกรรมการกองการกุศล ร.ภ.ด. หวังต่อไปว่า แม่ท่านเจ้าคุณ
น่วมเด็จพระวรมหาชาติ จะได้มรณภาพไปแต่จงกต กองการกุศล ร.ภ.ด. คง
จะได้รับความช่วยเหลือจากคณะผู้จัดของท่านให้กิจการที่สมาคมชาปนระกิจ

มุงทรงคตตง โรงพยามาตภักดุดามเนรโตด้าเหรตตุตวงดัมประดงค
ชชถวรายงานการพยามาตชงกองการกุดต ร.ภ.ต. โตจตไปใ
งานถวรายอุปถมภคตทานเจาคุนตัมคตพระจนรตมาเพอชาบหนงฉบับ.

นมตถารมาตจยคความเคารพขง

น.อ. บ. สุกชลาสัย

(นารชก มุง ดูกชลาสัย ร.น.)

คานักทอสมต

กองการกุศล ร.ภ.ส. วัดไตรมิตรวิทยาราม

๘ เมษายน ๒๔๘๖

เรื่อง รายงานอาการป่วยของเจ้าคุณดัมเตตพระวันรัต จดมหาธาตุ

จาก นาย ย. สว่างกูร

ถึง ประธานกรรมการกองการกุศล ร.ภ.ส.

เจ้าคุณดัมเตตพระวันรัต จดมหาธาตุ ได้อาพาขเรอรงมาเปนเจตนา
นาน ทานมประดงกจรมอบให้กองการกุศล ร.ภ.ส. เปนเจาหนาทรักษา
พยาบาล จนได้ไปพรมกบนายโกศลกรและพระมหาเจียม ปรากฏว่า
นายแพทย์ประเด็ค กงัดดาตย รักษาประจาหยา จึงได้ไปพบกับนายแพทย์
ประเด็ค คงตรวจพบวาทานม

๑. อาการถ่ายปอดมีไอประจำ บางคราวมีเสมหะปนเล็กน้อย
ได้ตรวจเอกซเรย์พบรอยทนาดังดัยในกรเคยบดยดยอนไวคมาแต่ก่อน
บดนยงส่งขหยา แต่คงมขาททางหลอดลมอกได้เนวรงของผู้งงาย

๒. อาการเจ็บทอกระดูกอกกับและคอโพกได้ตรวจเอกซเรย์แล้ว
ปรากฏเพียงเยอระหวางรอกหนา โดยอกกับเล็กนอย

๓. อาการทางเดินอาหาร กรหยากรอาหารเล็อมไป แต่ปล่าจะ
มากกว่าขมตา ได้ตรวจแล้วไม่พบเนตาตางหรือฟการในทางปล่าจะแต่
หยากรใด คงสันนิทานได้ว่า อาจเปนเพราะไตเหยจตวตงทำให้การย่อย
อาหารชดลอย

๔. อาการถ่ายประสาธา การนอนไม่หลับ และตองฉนยาระงับ

น้อยๆ บदनกยงคองฉนยารงบทยบางเดมอ มณะนบกนอพหตบได
น้อยเตมท อาการนโตมประจามาตง 20 บือนเปนเหตุหนงททาให
อวยจระคาง ๆ เตอมถอย

นายแพทยประเดิต ไดจตการนดยารกธาอากาศทางปอด ใหยา
แกไอ ยาจเรณอาทว กบห้ามเคน เพอรกธาขอรคกทเจบ ตามทนาย
แพทยประเดิตจคใหห สมนคานเตว จระไดคอบตงเกตมตคอปีกอน
ถายงไมทเดาหรือมอาการเขตยนเปตงหยางไร จระไดจคการเปนพิเสด
หรือหาแพทยทเตยงชามมาชอวยคยไป จงนการกธาพยาบาตจระคองขอ
จายทางกองการกุดต ร.ภ.จ. ตามทคองเตยไป จระไปเขยมนเตรพบกบ
นายแพทยพรกธา แลจจระรายงานผลนเตระอากาศใหชาบตามถาคับ.

ขอแสดงคณานบยกอหยางตง

บ. ลวางกูร

เจ้าพนักงานอรรถา

คำสั่ง

เรื่อง อำนวยการของสมเด็จพระวันรัต วัดมหาธาตุฯ

ให้นายจรูญ ปรินิเวศกิจ อธิการ, นายพิบูลย์ธรรมเวช สรรพกิจ
และนายเรืองเวช ขวามนต์ ชำนาญการพิเศษ ไปเฝ้า
อำนวยการของสมเด็จพระวันรัต วัดมหาธาตุฯ ตามตำแหน่ง
ท้ายคำสั่ง

(ลงชื่อ) นายเอก บุง สุขลาสัย

ผู้อำนวยการกองการกุศล ร.ภ.ด.

วันที่ 9 เมษายน 2486

สำนักหอสมุด

กองการกุศล ร.ภ.ศ. วัดไตรมิตรวิทยาราม

9 เมษายน 2486

เรื่อง การอาพาธของสมเด็จพระนเรศวร

จาก ประธานกรรมการกองการกุศล ร.ภ.ศ.

ถึง พระพรหมมุนี ผอ.ปณมก. กองการกุศล ร.ภ.ศ.

ด้วยพระสร้อยมโหรี มาแจ้งแก่กองการกุศล ร.ภ.ศ. โดยทางเจ้า
อาวาสวัดไตรมิตรวิทยาราม ขอให้กองการกุศล ฯ เป็นธุระเอางานใน
อาการไข้ของสมเด็จพระนเรศวร ซึ่งอาพาธหยับคน กองการกุศล ร.ภ.ศ.
ได้ตั้งให้นายโกดำกร ประภาสร์ รองประธานกรรมการ ไปฟังอาการพร้อม
ด้วยแพทย์ และได้อบรมอาการของพระ ความแจ้งในด้านารายทรงของ
แพทย์ซึ่งเด่นอนมากบ่นงัดอนแต่

อาการในทางเจ้าคุณสมเด็จพระนเรศวร เวदनยงมแพทย์ทากา
รภ.ศ. รกสาขา กองการกุศล ร.ภ.ศ. ได้ตั้งให้แพทย์ของกองการกุศล

ร.ภ.ศ. คือ 1. นาย ย. บริบาลเวชกิจ สว่างกร 2. นายพิบูล

สรพรเวช สรดำต 3. นายเรืองเวช สรพนท ผดเปิดยนกน

มาเฝ้าฟังอาการประจำองค์ท่าน เพื่อดูเหตุอันเกิดผลแล้ว.

ขอหมัดการมาตงยคจามเคารพ

น.อ. บ. สุกชลาสัย

(นาวาเอก บง สุกชลาสัย)

กองการกุศล ร.ภ.ส. วัดไตรมิตรวิทยาราม

30 เมษายน 2486

เรื่อง รายงานอาการป่วยของเจ้าคุณส้มเตตพระอนนต์ วัดมหาธาตุ

จาก นาย ย. ตวางกร

ถึง ประธานกรรมการกองการกุศล ร.ภ.ส.

วันที่ 11 เมษายน 2486 ได้ไปเยี่ยมอาการเจ้าคุณส้มเตตพระ

อนนต์ อาการไอกำเริบขึ้น การรับประทานอาหารลดลง ส่วน

อาการอื่น ๆ ยังชง่าย ความรู้สึกของท่านเป็นห่วงในอาการป่วยครั้น

มาเกิดจะชืด ต่อการจะหาแพทย์มาช่วยตรวจ โดยโรคต่างหรือพร้อม

กับหมอประเสริฐ เจ้าคุณหมโตโยท จ. เจ้าคุณส้มโพธิ์ ตกตงจะรท

เช่นนายแพทย์กำจร พตางกร (พระอภินันทราภาพิตดาต) ได้ไปพบ

ท่านอธิบดีกรมมหวิทยาลัย เมื่อวันที่ 15 เมษายน ท่านไมชติของ วันที่

17 เมษายน เจตบ้าย จึงได้มาพร้อมกันตรวจอาการ ตั้งมีอาการ

ป่วยตามทใดรายงานไว้ตบยกอน คุณพระได้แนะนำบรรรกกตำพยาบวต

เพิ่มเติมบางประการ แต่รับจะชวยแนะนำในบรรรกกตำพยาบวตตตอด

ไป นายแพทย์ประเสริฐ จึงได้ให้ยาเพิ่มเติมตามทใดตถตงกน แต่

อาการไอกลตบกำเริบมากขึ้น อาการนอนตของอภัสยา นอนได้แต่

ข้างขวาเป็นส่วนใหญ่ ถ้าเปตยนทาทองไอเตี้ยพักไหย เมื่อหยุดไอ

หายใจถหย่างหอบเตี้ยพักหนง อาหารตนนอยชงน ร่างกายชบชค

ทวชน หน้าเบงชกจะบวมเพราะอาการไอไม่ถอน บนตาดัดแตะต

เคารพ เมื่อมาเยี่ยม รูดักเป็นห่วงใยและคณรณหยากจะหาแพทย์แผน
โบราณมาตรวจดูบ้าง จึงได้ตกลงเชิญนายแพทย์เพชร แพทยานนท์
(ขุนอุดมโอสถ) แพทย์แผนโบราณมาตรวจ รับรองว่าจะแก้อาการไอ
ให้ทุเลาบ้าง จึงเปิดโอกาสให้วางยา ด้วยนายแพทย์ประสิทธิ์ของต
เพียงนิดยา ด้วยการมาเยี่ยมอาการนั้นขอให้นำตามเคย ในระหว่างน
นายแพทย์เรืองเวช ชีรานนท์ ได้ไปเยี่ยมประจำหยุดเมื่อ ได้รายงาน
อาการให้ทราบหยุดตลอดแล้ว เมื่อมีอาการพิเศษทางจักษุก็โทรศัพท์มา
เรียกไป เมื่อนายแพทย์เพชร แพทย์แผนโบราณวางยาได้ผลประการใด
จะได้รายงานต่อไป.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

ช. บริบาลเวชกิจ

สำนักหอสมุด

กองการกุศล ร.ภ.ส. วัดไตรมิตรวิทยาราม

13 พฤศจิกายน 2486

เรื่อง รายงานการจตุรภักดิ์ยาบาตล้มเตตพระฉนวนต อดมหาชาติ
 จาก นาย ย. บริบาลเชษฐกิจ
 ถึง ประธานกรรมการกองการกุศล ร.ภ.ส.
 ล้มเตตพระฉนวนต เชนจาว มลัดเตตยูกเคจรพนบถอมมาก เวตา
 บวยหนก การรตล่ำพยาบาตลโอินออนไปตามความเห็นของยูกเคจรพ
 หนบถอ จึงไม่เป็นการแน่นอน ออกจะไปข้างมากหมอมมากยา เพราะ
 ต่างดั่งมากฉาย ชาตณมคความรทางรตล่ำคอแพทยเป็นผอานวยเตตชาต
 จึงเป็นทหนักใจเตทวนผอาพาชเตระเจาคณขมไครโดกาจารย์ เจาคณล่ำ
 ล่มโพธิเตระล่ำล่อนเป็นหย่างมาก ฉนเป็นผลกมอบให้เป็นเจ้าของไซ
 เตจวนท 8 เมษายน 2486 เป็นคณมา โดยมแพทยจตุรภักดิ์ตามควราว
 ทคองการหยุก่อนเตจว ไคขอพบกบนายแพทยฉุรภักดิ์านน คอ นายแพทย
 ประเตศ กงส์ดาตย ผุชานาณทางโรคปอด เมื่อไคตรวจไซเตระล่ำบถาม
 การรตล่ำจตุรภักดิ์ยูก ก็เห็นล่มคณจะขอไคนายแพทยนรภักดิ์ำประจำค่อไป
 เตตกตงจะเซิน นายแพทยกัจจร พดางศูร มาเป็นทปรภักดิ์ำอกทำนหนง
 เมื่อทำนอชบตกรรมมหาจตุรภักดิ์ำยแพทยล่ำครไคมาตรวจไซการหย่างถถอน
 เตจวแนะนำการรภักดิ์ำเตระยาเพิ่มเตมตามคณแกโรค ไคจตุคตาเนนการ
 รภักดิ์ำค่อมาอกทดำยวน เมตงกระนพอการของโรคกตมภำเรบชน คอ

อาการไอกำเริบมาก อาหารกึ่งคนน้อยดังทกท นอนกหลับได้เพียง
 เวลาสั้น ๆ ทงนอนได้แต่ทางขวาข้างเดียว เป็ดยันทาหรือขยบตวงเกิด
 ไอเสี่ยพักใหญ่ ไอซากหอบอกจนเหนื่อยอ่อนจึงหยุดให้พักหนึ่ง แดวก
 ไอต่ออีก อันเป็นอาการททรมาณตามพยาธหาย่างเด่นชัด หึ่งทำให้
 นายแพทย์เดระดีต์มาพบเกิดสังเวชตลใจแทนเป็นอย่างยิ่ง ต่างจึง
 พยายามหาทางบนเทาอาการททรมาณหย่นนให้เบาอง จึงพร้อมกันตกลง
 เช่น พ.ศ. นิตย เวชชิตถมาเป็นแพทย์ที่ปรกธาช่วยอกผทหนึ่ง เพราะ
 ท่านอธิบดีกรมการแพทย์ ได้เคยรกดามาแต่ก่อนยงซาบพการทเกิดหยได้
 ต เมื่อได้ประชุมแพทย์หารอกนหย่างถถวนแถว ถกตกลงว่าจะทาการ
 ตรวจดสอบคนหาพล่ทุกหย่างที่ถ่ามากจถคนได้เสี่ยทเดียว เพราะตอนน
 จะนำท่านไปรกดาทโรงพยาบาลกไม่ได้ อาการมาก การเคดอทยอม
 ไม่ปตอดภย จึงได้ตกลงเช่น หมอเกตุ สุกันหะเกตุ ผู้ชำนานทางพยาธิ
 วิทยามาตรวจดเล่มหระ โถหิตแถะปถ่าวะ นายแพทย์แถง กาณจนารนย
 ผู้เชี่ยวชาญทางโรค คอ หู จมูก มาตรวจดคนแถะจถการเยียวยาโรคใน
 ทางนห นายแพทย์อานวย เล่มรสต์ รลุ่มแพทย์ ได้ตรวจดสอบแถะนำ
 เครื่องอบแถงเพอรรกด่าอาการฝายปอดแถะอกได้บทขอ มาประกอบถวาย
 ทกถ จดขมเคยงคนไซหนักจากโรงพยาบาลจุธาถงกรนมาเพอจถถวาย
 ให้นายแพทย์เวือ่งเวช ชรานนท แถะบรด์พยาบาล 2 คนคอยผลตเป็ดยน
 กนทงกถางวนกถางคน เพอช่วยภกถุทเป็ดยนกนปรนหนบคปรจาทย
 ถ่จนยาแถะเครื่องประกอบการพยาบาลได้จถชถแถะขมมาททุกหย่างท

นายแพทย์ประสงค์ ตั้งโตทหาข้อตามร้านขายยาไม่ได้ พนะ ๆ ท่าน
 รัตนนทรจากกระทรวงการต่างประเทศ ก็ได้อธิให้ พนะ ๆ ท่านรัตนนทร
 ว่าการกระทรวงสาธารณสุขจัดตั้งมาให้ เป็นอันว่ายากดี การพยายามสกัด
 ได้จัดทำมาให้หย่างดีมบูรณ์พอ (แม่เป็นเวตาทยาทางด้านขาดแคลน) ที่จะ
 กำจัดโรคที่เป็นเหตุให้ล้มหายไปได้เป็นหย่างดี ยิงจะได้จัดไปเพียง
 ได้กดี อากาโรไอแตรหอบกมโดยอมถอยดงแม่เคนอย จึงหนักถดถอย
 ดงทุกท คนถงถนโตเพียงอาหารที่เป็นนา ๆ ในค่อนทายเมถนถด
 กถบอาเจยหรือออกมาเดยหมคอก อันเป็นการช่วยให้อากาโรน ๆ กำเวบ
 ตามมานานาประการ จนถงวบท 10 พฤษภาคม 2486 เวลา 20 น.
 ดงแตร เริ่มปรากฏอากาโรไอแตรหอบกำเวบ จนดูคฤทธรของยาทจะ
 ระวังให้บั้นเทาได้ การไอถชนหายใจถดถดตามดำคบบ เป็นหยดถน
 ประมาณ 10 นาที หายใจเริ่มถอยดงแตรถนเทาทุกท จนในที่สุดก็
 หยคถง พรอมทงรพกมถายไประบคถน ซึ่งเป็นเวลา 20.30 น.

ในการจัดพยายามและรักษากรรม บนคาสต์ถงภักตุ้แตรควาจาส์
 แพทยแตรผู้พยายามได้ปรนบคถถายหยางประนคถถคความเคมใจแตร
 พรอมเพรียง จนจะหาวยได้ทมความพรกพรอมหย่างดีมบูรณ์เทาถายน
 กมถอย ทงทานผู้อาพรอแม่เมออากาศหนักโดยทชเวทนา กาดงแตร
 กถาเกิดแห่งอวดถนหย้แตรถยงดำแตรอชยาดยให้ซาบหย้เดมอว่า พอใจ
 แตรขอบคถนเดมบคตามทอสุ้าหมาจถถถายปรนบคถหย้คถถถถถถถ

ณเพาเรทานอชบคแพทยทง 2 ทมาช่วยถถถความเคมใจ ทงมา

คราวหนึ่ง ๆ ก็ใช้เวลานาน ๆ มิได้รับค่าบอชการแต่อย่างใด ส้มคอน
ยงที่จะได้รับความชอบคุณจากกองการกุศล ร.ภ.ส. และบัณฑิตยสถาน
ส้มเค็ด ๆ เป็นหย่างยง.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

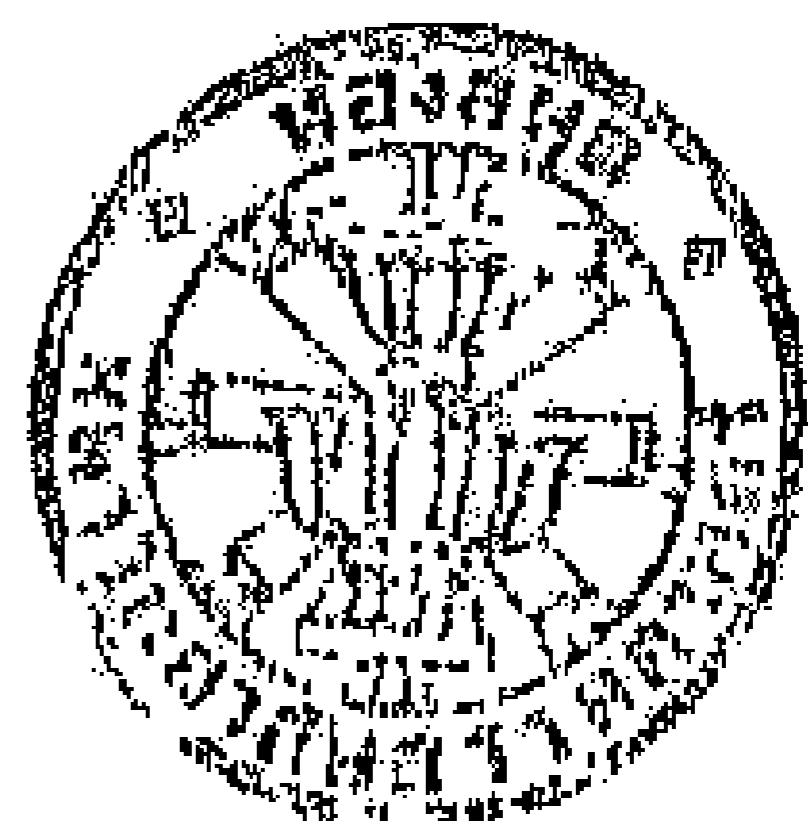
ย. บริษัทเวชกิจ

ถึงวันที่ 10 พฤศจิกายน 2486 เวลา 20.30 น. ถึงมรณะ
ภาพด้วยอาการอันสงบในท่ามกลางดีดัดอันดีดี นะหอเข็นฉิมมหาธาตุ
ค่านอนอายุได้ 63 ปี พรรษา 42 ได้รับพระราชทานนาอาบฉิมและ
โกศไม้ 12 ประดับพุ่มและพวง เครื่องสูง 5 ชั้น เครื่องประโคม
สังฆคระ จาบ จักทอง และกลองชนะ มีพระพรมฉิมพระอภิธรรม
และประโคมประจักษ์พ รับพระราชทานฉิม 3 ฉิม ประดิษฐานศพ นะ
พระคานหัดมเตตพระดังกราชทวดมหาธาตุ ซึ่งบำเพ็ญพระราชกุศล
ทักษิณานุปัตน์พระราชทานเป็นพิธีแล้ว 1 ฉิม ซึ่งพระกรุณาโปรดจัดการ
พระราชทานเพลิงศพเป็นภารทดวง หนัดฐานหอดวงฉิมเทพรัตนาวาส
ณวันจันทร์ที่ 15 พฤศจิกายน 2486

รู่ี่ ชรีติ มจจันน์ นามโคตติ น ชรีติ ๆ

รูปของสัควมอพนพทายเปนสัภาพ ย่อมชารุดชุดโซมไป

นามและโคตร หาชุดโซมไปไม่ ๆ

พิมพ์ โรงพิมพ์พระจันทร์ พระนคร

นายสนั่น บุนนาค

เจ้าอาวาส วัดสุทัศน์

1/11/2486

สำนักหอสมุด